

Zeneoktatás Luxemburgban Music Education in Luxemburg

Buzás Zsuzsa

Művészeti és Testnevelési Intézet, Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

Összefoglalás:

2013. május 29-től július 5-ig a Luxembourggi Egyetemen (*Faculté des Lettres des Sciences Humaines, des Arts et des Sciences de l'Education* tanszéken) meghívott Ph. D hallgatóként végeztem kutatásokat a művészetoktatás területén, látogattam oktatási intézményeket, általános- és középiskolai ének-zene órákat, zeneiskolai és zeneművészeti szakközépiskolák szolfézs, zeneelmélet óráit, illetve hangszeres tanév végi vizsgákat, nyilvános vizsgakoncerteket.

Meghívó professzorom Dr. Damien Sagrillo volt, aki a Luxembourggi Konzervatóriumon karvezető, fagott, kamaraművészi diplomákat szerzett, majd a Kölni Zeneművészeti Főiskolán zenetörténész és pedagógiai tanulmányokat folytatott. 2003-ban nevezték ki egyetemi docensnek az újonnan alapított Luxembourggi Egyetemen. Kutatási területe igen széles spektrumú; a népzene kutatása, és digitalizálása mellett, a fúvószene területén végzett kutatásokat. Főtitkára a *Fúvós Zenei Nemzetközi Társaságnak (International Society for the Promotion and Research of Wind Music)*, emellett zenepedagógiával, szociológiával és Luxemburg zenetörténetével is foglalkozik. Professzor Sagrillo tagja több nemzetközi tudományos szervezeteknek, 2012-től vendégprofesszora a Würzburgi Egyetemnek. Kutatói munkája mellett aktív koncertező zenész, karmester, rendszeresen ad hangversenyeket Luxemburgban és külföldön egyaránt, Magyarországon is több alkalommal járt fúvószenekarával.

Közös munkánk során a zenei képességek kutatásával, feltárásával és online mérési lehetőségével foglalkoztunk, illetve célunk volt feltárni Luxemburg zeneoktatási rendszerének és a hazai zeneoktatás közös pontjait, valamint eltéréseit.

A kutatásom célja többek között egy olyan könnyen hozzáférhető, online mérőeszköz kialakítása, amely átfogó képet nyújthat a zenei képességekről, azok fejlődéséről az ének-zene oktatás, zeneművészeti szakoktatás szolfézs-zeneelmélet tantárgyak területén. Magyarországon több zenei képességvizsgálat történt az elmúlt időszakban, viszont kevesebb érintette a zeneművészeti szakoktatást. Egy hazai kutatás (Rózsáné, 2007) vizsgálta a pályaválasztás előtt álló, klasszikus zenei képzésben részesülő középiskolások zenei életútját és zenei tehetségük kibontakozását elősegítő személyiségjegyeket, viszont nem érintette a zenei képességeiket. Kutatásom során vizsgálom a hangszerjáték lehetséges transzferhatásait is.

A Luxemburgban eltöltött időszak zárásaként konferencián tartottam előadást az ott szerzett tapasztalataim összegzéséeként *Issues of Assessment of Music Education in Hungary and in Luxembourg. Impressions and Insights* címen.

Abstract:

Luxembourg was the first city to be named *European Capital of Culture* in 1995, (then in 2007) and music is one of the most important components of the country's cultural life. Luxembourg's population reaches the number of 530 000 (with 60% foreigners) in 2013, in general education (primary and secondary schools) study 85 000 pupils; 17,3% of them are involved in special music education in Luxembourg's three conservatories or in public or private music schools. Comparing the percentage of music school population in Western-

Europe, it is much higher, than in Germany (2,03%), but less than it is in Switzerland (19,2%) or in Austria (18,9%) (Sagrillo, 2012). In Luxembourg music pupils have to attend compulsory Solfège courses, where the degree of difficulty is usually approaching the academic level. In my presentation I would like to speak about the curriculum in music education of Luxembourg and about the details in connection with my research in conservatories in Hungary and in Luxembourg, as well.

Kulcsszavak: zeneoktatás, szolfézs, értékelés, Luxemburg

Keywords: music education, solfege, assessment, Luxembourg

1. Luxemburg zenetörténetéről röviden

Luxemburg kapta meg elsőként *Európa Kulturális Fővárosa* címét 1995-ben, majd Nagyszében mellett 2007-ben ismét ebben az elismerésben részesült. Szintén 1995-ben adták át a Luxemburg óvárosával szemben álló kulturális komplexumot, a Luxemburgi Filharmóniát, melynek kiváló akusztikájú nagytermében akár 1500 hallgató is részt vehet a koncerteken, illetve élvezheti a Luxemburgi Filharmonikus Zenekar hangversenyeit.

Luxemburg zenetörténete a korai középkorra nyúlik vissza. A VI. században élt latin költő, *Venantinus Fortunatus* feljegyezte írásaiban, hogy milyen nagyszerű muzsikát hallott Luxemburg területén. Ezeket az örömteli dallamokat borkészítő mesterek énekelték, melyek elsősorban az akkoriban épített, Luxemburgot és Németországot összekapcsoló Moselle folyón átívelő hídról szóltak.

Több száz évig Echternach volt Luxemburg zenei központja, a város kolostorában található a IX. században készült *Officium Sancti Willibrordi* kötet, mely számos gregorián dallamot tartalmaz. A XV. századig a tradicionális dallamokat még *moselle-frank* nyelvenadták elő, amelyből később a luxemburgi (lëtzebuergesch) nyelv is származott. Leginkább szerelemről vagy háborúkról szóló dalokat énekelték az évszázadok folyamán, a luxemburgi táj kevésbé volt ihletője a dallamoknak Luxemburgi Nagyhercegség 1815-ös létrejötte előtt.

1852-ben rendezték meg az első zenei versenyt a Nagyhercegségben, majd ettől kezdve zene- és ének-egyesületek jöttek létre az ország egész területén. A luxemburgi zeneszerzők elsősorban kórusműveket, vagy fúvós zenekari műveket komponáltak. 1863-ban létrehozták az *Allgemeiner Luxemburger Musikverein*-t, amely 1891-től az *Union Grand-Duc Adolphe* (UGDA), Nemzeti Zenei Szövetség elnevezést kapta. Ma megközelítőleg 340 zeneművészeti, kórus vagy népzenei egyesület tartozik az UGDA vezetésé alá.

Az első luxemburgi zenei fesztivált 1864. június 5-én rendezték, közel 500 énekes és 240 hangszeres részvételével, itt mutatták be az *Ons Héméch*-t, Luxemburg nemzeti himnuszát. A himnusz szövegét a luxemburgi költő Michel Lentz (1820-1893), zenéjét Jean-Antoine Zinnen (1827-1898) szerezte. A dal bemutatója Ettelbruckben volt, az Alzette és Sauer folyók torkolatánál. Magam is legtöbbször Ettelbruck általános iskolájának ének-zene óráit, illetve zeneművészeti szakközépiskoláját látogattam.

Jelentős művészeti szervezet jelenleg a *Szent Pius Unió*, ami 1969-ben alakult egyházi kórusok számára Luxemburgban. Kiadványuk, a *Musica Sacra*, 2008-ban, négy luxemburgi zeneszerző miséjét közli, repertoárja latin, német és francia liturgikus dallamokat tartalmaz.

Több ismert külföldi zeneszerző és előadóművész adott koncertet Luxemburgban. Liszt Ferenc első alkalommal 1845-ben november 25-én adott nagyszerű koncertet. 1886.

július 19-én, két héttel halálát megelőzően visszatért Luxemburgba és élete utolsó hangversenyét adta a jelenleg művészeti galériaként működő Casino Luxembourg-ban, amely homlokzatán egy márványtábla ma is őrzi Liszt Ferenc emlékét.

2. Multikulturalizmus a zeneoktatásban

Luxemburg lakossága az elmúlt években dinamikusan nőtt, jelenleg a lakosság száma eléri az 530 000 főt. Amíg 2010-ben a lakosság 43,1%-a külföldi volt, 2013-ra ez 60%-ra emelkedett. A statisztikák szerint elsősorban portugálok (79 800 fő, 15,9%), franciák (29 700 fő, 6%), olaszok (18 200 fő, 3,6%), belgák (16 700, 3,3%) és németek (12 000 fő, 2,4%) élnek Luxemburgban. A lakosság jellemzően három nyelvű, nemzetiségre való tekintet nélkül a lakosság 77%-a beszéli a luxemburgit anyanyelvi szinten, 13% pedig második nyelvként. A francia nyelvet 90%, a németet 88%, az angolt 60% beszéli.

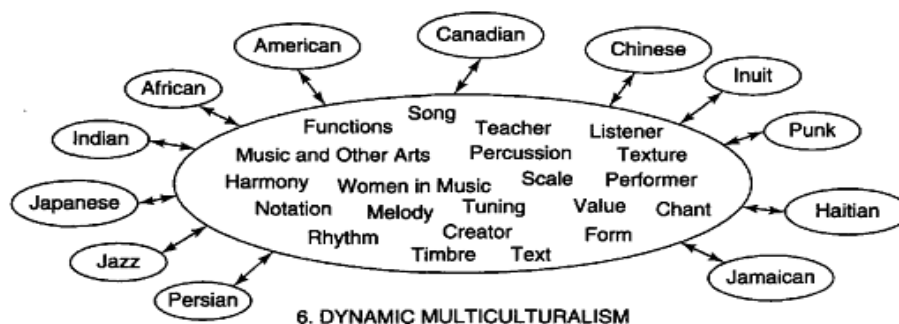
A luxemburgi művészetoktatás sokat tett a többnyelvű és többkultúrájú osztályok speciális tanítási metodikájának fejlesztéséért, a multikulturális nevelés gyakorlati megvalósításáért.

Az *interkulturális oktatás* elnevezés elsőként Amerikában terjedt el az 1920-as évektől. Hasonló tartalommal bír az 1960-as évek óta alkalmazott *multiethnic – soknemzetiségű* oktatás, majd a *multicultural education* 1970-től, illetve a napjainkban egyre gyakrabban alkalmazott *globális oktatás, global education* elnevezés.

Alapvető jellegzetességük, hogy olyan alapoktatást nyújtanak, amely mentes a rasszizmustól és a diszkriminációtól, elfogadja a pluralizmus elvét, vagyis az etnikai, nyelvi, faji, vallási, nemi, fogyatékosági sokféleséget.

Az Amerikai Egyesült Államok jelentős lépéseket tett a pedagógusképzés területén; legfőbb akkreditációs szerve, a Tanárképzés Nemzeti Akkreditációs Tanácsa (NCATE: National Council for Accreditation of Teacher Education) előírja tagjainak, hogy pedagógusképző programjukban legyen multikulturális komponens, kurzus. A pedagógusoktól elvárják, hogy megfelelő ismeretekkel és kompetenciákkal rendelkezzenek a különböző társadalmi környezetből érkező diákok kultúrájáról, sajátos világáról (Torgyik, 2008).

A zeneoktatásban *international relations in music, multiethnic music* vagy *multicultural music education* fogalmakat alkalmazunk. D. J. Elliott (1989) dinamikus multikulturalizmus zeneoktatási modellje szerint szükséges lenne a tanórákon a különböző zenei műfajok kölcsönhatásának vizsgálata, megjelenítése. Véleménye szerint a pedagógus feladata megerősíteni a diákok sajátos *zenei egyéniségét*, illetve a diákokkal együtt feltárni a zeneművek kulturális hátterét. A tánc, a dráma, a jelmezek részei a zeneoktatásnak, nem *zenén kívüliek*, sőt ezek azok a dimenziók, amelyek a zene természetes alkotóelemeit és értékeit alkotják.

1. **ábra:** A dinamikus multikulturalizmus modellje a zeneoktatásban
David J. Elliott, 1989

2013-ban, a luxemburgi általános oktatásban (általános- és középiskolákban) 85 000 tanuló vesz részt, 17,3%-uk részesül speciális zenei oktatásban. Összehasonlítva a zeneiskolai oktatásban tanuló diákok százalékos arányát Nyugat-Európa többi országához képest, ez az arány jóval magasabb, mint Németországban (2,03%), de kevesebb, mint a Svájcban (19,2%), illetve Ausztriában (18,9%) (Sagrillo, 2012.)

Luxemburgban a zeneiskolai, zeneművészeti szakoktatásban a hangszeres és énekes diákok, hasonlóan a magyarországi helyzethez részt vesznek szolfézs és zeneelmélet órákon. Az osztálylétszám, illetve a csoportlétszám az iskolákban nem magas; 10-12 tanuló alkotja rendszerint. Az ének-zene és az egyéb zeneművészeti órákon megvalósul a multikulturális zeneoktatási modell.

3. Mérés-értékelés a luxembourgi zeneművészeti szakoktatásban

Luxemburg három zeneművészeti szakközépiskolájában 5124 diák tanul, mely több, mint a Magyarországi 21 művészeti szakközépiskolában összesen. Ennek többek között az lehet az oka, hogy a hangszeren tanulni vágyó diákok már hat éves koruktól beiratkozhatnak a konzervatóriumba, illetve 18 év felett is tanulhatnak az intézményben.

A konzervatóriumban tanuló diákok a hangszeres, vagy énekes órák mellett részt vesznek szolfézs, zeneelmélet, lapról-olvasási, kamarazene vagy zenekari órákon. Tapasztalatom szerint, illetve ezt az erről szóló publikációk is megerősítik, a 12-14 éves diákok lapról-olvasási készségszintje közelít a zeneművészeti főiskolai szinthez. A lapról-olvasás gyakorlására számos, CD melléklettel ellátott kötet jelenik meg Luxemburgban, ugyanakkor kritikaként fogalmazódott meg, hogy e gyakorlatok erősebben kapcsolódhatnak Luxemburg tradicionális zeneművészetéhez.

A luxemburgi zeneművészeti, zeneiskolai szakoktatásban minden év végén valamennyi diák az UGDA által előírt szolfézs, zeneelmélet anyagból írásbeli és szóbeli vizsgát tesz, rendszerint június, július hónapokban. Jellemzően valamennyi írásbeli anyag három nyelven tartalmaz instrukciókat, francia, német és luxemburgi nyelven. A vizsgaanyagot hat évfolyamra dolgozzák ki, amely tartalmaz hallás utáni diktandókat, lapról-olvasási és elméleti feladatokat. A ritmikai, dallami, elméleti ismeretekre változatos formában kérdeznak rá. A magasabb évfolyamokban formatani, harmóniai ismeretek tudását is vizsgálják, elsősorban klasszikus, vagy kora-romantikus zeneműveken keresztül. Jellemzően három különböző feladatsort tartalmaz egy-egy évfolyam vizsgaanyaga.

A lapról-olvasási vizsgán a diákok évfolyamuknak megfelelő; összetett ritmusú és dallamú zeneművet vezénnyelssel együtt mutatják be a kotta háromperces átnézése után, majd

újabb 10 perces gyakorlás után a zeneművet zongorakísérettel is előadják. A zeneművekre jellemző, hogy számos C-kulcs és metrum váltás szerepel bennük.

A lapról-olvasás vizsga tartalmazza ritmuspélda olvasását is, amelyet szintén zongorakísérettel mutatnak be a diákok. A lapról-olvasás bemutatása gyakran nem tapsal, hanem egy speciális segédeszközzel, egy gumifelülettel ellátott műanyag ütővel történik, amelyet Brüsszeltől rendelhetnek meg a zenepedagógusok. A szolfézs vizsgák az írásbeli és lapról-olvasási feladatok mellett kórusművek éneklését is tartalmazzák.

A hazai szolfézs-zeneelmélet vizsgákkal összevetve Luxemburgban nem az iskolák pedagógusai által, hanem központilag összeállított feladatokat kapnak a diákok, így az összehasonlításra is nagyobb lehetőség nyílik.

The image shows a rhythm exercise on a single staff with a 4/4 time signature. It is divided into four sections, each starting with a measure rest:

- Section 1: Starts with a measure rest for 4 measures, followed by a sequence of eighth and sixteenth notes.
- Section 2: Starts with a measure rest for 4 measures, followed by eighth notes, a triplet of eighth notes, and a measure rest for 6 measures.
- Section 3: Starts with a measure rest for 9 measures, followed by eighth notes and a measure rest for 6 measures.
- Section 4: Starts with a measure rest for 14 measures, followed by eighth notes and a final whole note.

1. példa ritmus-olvasásra, 4. évfolyam vizsgaanyaga, 2012

Marche ♩=100

8 *f* *p*

15 *mf* *mf* poco rit. 2

22 *f*

26 poco rit. **Andante cantabile** ♩=84 *p*

33 poco accel.

38 **Tempo rubato** **A tempo** *p* *f*

43 poco rit. **A tempo** *p*

49 poco rit. **Tempo I** ♩=100 *f*

55 2

2. példa lapról-olvasásra, 5. évfolyam anyaga, 2012

4. Számítógéppel segített mérés-értékelés

Az 1990-es évek elején kezdődött meg a számítógépek térhódítása az oktatásban alkalmazott mérések területén, ekkor terjedtek el a számítógépek. A hagyományos papír-ceruza adatfelvétellel történő vizsgálatokban is nélkülözhetetlen szerepet tölt be a számítógép. Általában azon történik a feladatok végső formába öntése, az adatok rögzítése, elemzése, a visszajelzések elkészítése.

Technológia-alapú mérés-értékelésről abban az esetben beszélünk, ha maga az adatfelvétel során is és nemcsak előtte, illetve utána kap fontos szerepet a technológia. A számítógépes, vagy papír-ceruza alapú tesztelések összehasonlításával és hatékonyságával kapcsolatban is számos tanulmány foglalkozott az utóbbi időszakban.

Az Egyesült Államok Európa előtt jár ezen a területen, az online, számítógép-alapú vizsgáztatás annyira elterjedt és alkalmazott Amerikában, hogy iparágak épültek köré, melyek az online feladatok írásával, különböző tesztelő szoftverek készítésével, fejlesztésével foglalkoznak (Molnár, 2010).

Európában Luxemburg vezeti a mezőnyt, itt már megtörtént a papír-ceruza tesztekéről a számítógép-alapú tesztelésre való átállás, sőt, bevezettek egy országos online mérésre alkalmas rendszert. A rendszer egyszerre képes tesztelni a teljes luxemburgi populációt, majd a teszteredményekről automatikus visszajelzést készít a tanárok részére. Ezt a rendszert adaptálta többek között az OECD PISA 2009 Electronic Reading Assessment (ERA – számítógépes olvasás-felmérés), illetve az OECD PIAAC (Program for International Assessment of Adult Competencie, felnőtt kompetenciák felmérése) is (Molnár, 2010).

Ugyanakkor a számítógépes tesztelés kevésbé érintette a luxemburgi zeneoktatás területeit. A zeneiskolai szolfézs és az ének-zene órákra jellemző a különböző ritmushangszerek gyakori használata, ugyanakkor az információs és kommunikációs eszközök még kevésbé elterjedtek, melyek hatékonyan segítenék a diagnosztikus mérések megvalósítását.

5. További feladatok, kutatási területek

Egy korábbi kutatásomban a zenei képességek tényezőit online kérdőív segítségével vizsgáltam a zeneművészeti szakközépiskolában. A kérdőív a Kodály koncepció, Hollenbeck (2008) kérdőíve alapján és a Nemzeti Alaptanterv a zeneművészeti szakközépiskolai szolfézs tantárgyra vonatkozó követelményeinek a gyakorlattal való összevetése alapján épül fel. Az eredmények ellenőrzését, illetve a nyomon követés megvalósítását egy összetettebb, részletesebben kidolgozott szolfézs feladatokat tartalmazó programmal lehet megvalósítani, ilyenek például az *Earmasterpro*, vagy a *GNU Solfege* angol nyelvű programok.

Az SZTE Neveléstudományi Doktori Iskolában egy új elektronikus készségfelmérő rendszer kidolgozására került sor az elmúlt években, az új platform neve eDIA (*e-Diagnostic Assessment Platform*), mely jelentős mértékben hozzájárulhat oktatási rendszerünk fejlesztéséhez. Az eDIA a teszten kívül lehetőséget nyújt a szolfézsoktatással kapcsolatos zenei képességfejlesztő feladatbank létrehozására is. Az ide feltöltött zenei képességeket mérő feladatokon keresztül lehetőség lenne vizsgálni és összehasonlítani a luxemburgi és a hazai zeneművészeti szakoktatásban résztvevő hallgatókat. A tesztelés adaptív jellegű lenne. Az adaptív tesztelési technika alkalmazása során a teszt feladatai nem előre meghatározott sorrendben követik egymást, hanem azokat a feladatbankból választják ki a tesztmegoldó korábbi feladatokon nyújtott teljesítménye alapján. Például feladatszintű adaptivitás esetén, amennyiben a tanuló meg tudja oldani a teszt egy feladatát, akkor egy nehezebbet kap, ha

nem, akkor könnyebbet. Ezen algoritmus alkalmazásával a tesztelés végén minden tanulóhoz hozzárendelhető egy képességszint, melynél könnyebb feladatokat nagyobb valószínűség mellett old meg helyesen, mint helytelenül (Magyar, Molnár, 2013).

A jövőre vonatkozóan mindenképp további vizsgálatok és elemzések javasoltak, több kutatási kérdés, feladat felmerülhet. Többek között, a teljesség igénye nélkül: a különböző évfolyamok eredményeinek összehasonlítása, a háttérváltozók elemzése (érdemjegyek, nemi különbségek) vagy a zenei képességek összefüggéseinek kimutatása, mely megvalósítható mind a luxemburgi, mind a hazai zeneművészeti szakoktatásban.

Irodalomjegyzék

Elliott, D.J.: Key Concept in Multicultural Music Education. *International Journal in Music Education*, 13, 15. 1989.

Magyar, Á., Molnár Gy.: Számítógép alapú adaptív és rögzített formátumú tesztelés összehasonlító hatékonyságvizsgálata. *Magyar Pedagógia*, 113,3. 181-193. 2013.

Molnár, Gy.: Technológia-alapú mérés-értékelés hazai és nemzetközi implementációi. *Iskolakultúra*, 7-8, 22-34. 2010.

Rózsa, L.: A zenei tehetség fejlődését és kibontakozását befolyásoló tényezők vizsgálata. Doktori értekezés, 68. Debreceni Tudományegyetem, 2006

Sagrillo, D.: Music Education in Luxembourg: A Critical Review. *International Aspects of Music Education*, 1, 76. 2012.

Torgyik, J.: Multikulturális nevelés, interkulturális tartalmak. in: *Multikulturális tartalmak a pedagógiában*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság, Budapest, 14. 2008.

Szerző

Buzás Zsuzsa:

Művészeti és Testnevelési Intézet, Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar

Lakcím: 6723 Szeged, Gyöngyvirág utca 7. a.

buzas.zsuzsa@tfk.kefo.hu